

# Erdélyi Híradó

Szombaton, September 11-dikén  $\left(\frac{9}{11}\right)$  1830

Spanyolország—Nagybritannia—Frantziaország—Németország—Olaszország—Muszkaország  
Magyarország—Nemzeti Társalkodó 37-dik Szám.

## SPANYOLORSZÁG

Mádrid, aug. 12. — A' mi' Journalunk azt mondja, hogy a' párisi történetek igen bizonytalanok még. Most még csak azt tudjuk, hogy a' frantzia Király elment volna St. Cloud-ból, júl. 30-dikán, de, nem tudják hova, és az akkor nap' össze gyűlt Kamara Orleans Hget. az ország' Helytartójának tette. — Ferdinand Királynak egy konstituzio-javallatot, mint legjobb eszközt a' revolutio' ellavoztatására, tettek elébe; mely olyan forma, mint a' XVIII-dik Lajosé, de, azzal a' változtatással, a' melyet a' júl. 25-dikei ordonnance-ok tettek Frantziaországban. A' katholika vallás egyedül lenne az istentisztelet; a' többi mind szorossan kiltatik. Ennél okosabb planumot nem is lehetne kigondolni — Spanyolországban. A' Cortes-bonnokat megemérik (már is 23 -- 24, nyóltz-kilentz helyett), valamint a' Cortes alatt esett adástvevést. A' Castiliai Tanás' eltöröltetik. A' Kamarák szakasztják-el Amérika és az anyaország közt a' versengést. Amuestiát és a' kivándorlotaknak mindent vissza adni, s' őket elébbi helyekbe állítani. Egy Hét-ólta egymást éri a' Kurír Mádrid és Lissabon között; úgy gondolják, egymás' kezére fognának dolgozni a' két egyforma Király. A' Püspökökhöz, Prélatusokhoz és a' Klus-

tromok Priórjaihoz, kerülőírás botsáttott, azt tudakozni, — ki mit adhat pénzben vagy physica-eszközben, ha Ferdinand és Don Miguel együtt fognák a' dolgot Frantziaország ellen.

Spanyol-határszél, aug. 13. — A' spanyol kivándorlottak kezdenek összegyűlni a' határszélen. Már Bayonne-ben s' a vidéken sok van, és még-többet várnak, valamint Portugallust is. Tegnep' és tegnap-előtt, sok tsmo Hirdetményt küldöttek-el a' spanyol északi tartományokba, hogy az elmeket az országlószéki változásra készítsék. A' bayonnei spanyol Journált, nem botsátották tovább Irunnál; mivel' a' Párisban esett dolgokat jelentette.

Aug. 13. — A' Bayonne-ből San Sebastianba, 3 színü zászlóval érkezett hajókat, nem eresztették oda be, — visszaigazították azokat. Írtak ezeránt a' frantzia országlószékhez, mely, a' mint mondják, azt felelte, hogy, ha 10 nap alatt az ő zászlójok a' spanyol kikötőkbe be nem mehet, egy frantzia hadsereg gyűl össze Bidassoa-ba, s' a' bemenetelt erővel viszi-végbe. A' navarrai Felsőbbség egy Bizosságot küldött tegnapelőtt Pampeluna-ból Ferdinand Királyhoz, annak bizonyításával, hogy ezen tartomány lakosai békés hajlandósággal vannak. Mádridban, aug.

9-dikéig, a' legalsó népsalak is mind tudta a' párisi dolgokat, a' mennyire ezek már odáig juthattak: csak a' félelem áll az ő' öröm-nyilatkoztatásoknak ellent.

### NAGYBRITANNIA

A' Morning-Chronicle ezt mondja: "Polignac és kollégái, nem tsalták magokat jobban meg a' Parlament' elosztásával, mint a' mi' Ministereink a' Parlamentre nézve, mely össze akar gyűlni, tévejgettek. A' nép, melynek tu ajdona van, kezdi egyszer valahára által-látni, hogy ő' egy titulált sereg koldus' kényének a' játéka, kik a' népet csak a' magok' haszná-ra taxálták, hogy a' kereset-szorgalom' sírját vesztegessék, és segéd-forrásainkat a' jövendőnek elzalogosítsák. Az utolsó Parlamentben nem űlt kevesebb Pairfjú 160-nál: ezekhez kell számlálni azon Tagókat, kik Pairek' Borough-jaikban választattak. A' világ' kezdetétől-fogva nem vólt nép úgy elnyomva mindennemű adó által, mint az anglus nép; és valamig a' Pairek' háza az ő' eddigi felsőbbseget megtartja, mind-addig kell a' vesztegetésnek tartani. Azomban, elfogyott a' nemzet' türedelme, és az utolsó választás megbizonyította, hogy azok a' tagok, kik a' haza' terhe eránt hideg vérrel vóltak, és semmibe számlálták a' mivelő klassist, az aristocratia' behatása és tzirókalgatása ellenére is, többnyire megvettettek. Nagy erköltsi letzkét olvastak-fel a' Ministereknek, valamint az aristocratianak.

Dublin, aug. 12. — Valahol-tsak ekkorig választások estek az Alsóház' részére; mindenütt hátul maradtak a' ministerek, vagy pedig önként vonták vissza magokat. Az universitásnál, megverettett Croker Úr (hihető, nem physice); Dervy-ben, kénszerítettett Dawson Úr magát vissza-vonni; Longfordban, elnyomta Lefroy Úr, az ifjú, a' ministeri tagot; egy másikat Roscommon-ban hagyták-ki

O'Connon Don-ért; Kilkennyben Doherty Úrnak engednie kelle N. P. Leader Úr helyét; midőn O'Connel Úr egy félministerit Waterfordban meggyőz. Másutt is, szinte így fog menni a' Választás. — Sok Grófságok' Népkövet-választása, mint már Devonshire, Norfolk, Suffolk, Yorkshirre, Leicester's több, — minister változtatásra mutatnak, Anglia' lakosinak behatóbb klassisa' hajlandóságának kitanulására, nintsen jobb mérték a' Grófságok' (Vgyék') választásánál, a' Parlament' Követségére.

Calaisból jövő minden hajóban jönnek által Frantziaországból irlandus Pappok, kik a' frantzia Seminariumokban Irlandi Papságra akartak készülni; de St. Acheul-nek, ennek az obscurantismus' és absolutismus' főfészkének elpusztulása-ólta Frantziaországban, nem vólt tsendes helye a' Congregatio' theoriája' tanulásának. — Cuvier Báró, ez a' híres természet-búvár is itt van egy-idő-ólta. Még jul. 26-dika előtt megérzette ő' az ordonánce' keserű szagát. Nagy kedvességben van ő' itt.

London, aug. 14. — A' Court-Journal korai hírek tartja azt, mintha Sir Frederick Lamb, különös megbizással rendeltetett vólna Párisba menni, a' Király' köszöntésére, királyiszékbe lépése-eránt: mert az illyes dolog úgy szokott menni, hogy elébb az idegen Fejedelem jelentibe hivataloson Követe által a' thronusra-lépését.

A' Courier azt mondja, hogy a' mexicói Követ, Grosiza Úr, Párisba menni innen, hogy a' frantzia Királyt, thronusra-lépése-felől felköszöntse, Frantziaország's Mexicó között szövetséget kössön. Nem ok nélkül hisszük, hogy a' frantzia országlószék kapni fog ezen alkalmon, készsége' nyilatkoztatására, hogy afféle Követségekre minden amerikai újj státusokkal

hajlandó, s ennél-fogva, kész minden eddig volt diplomatia nehézségeknél véget-vetni.

**FRANTZIAORSZÁG**

Algierből, júl. 31-dikéről, ezt a hírt terjesztette-el a Journal des Debats: "A belidai szomorú esetnek a lett volna a kezdete, hogy a Frantziák és a benn-születettek között, el kezdett a bizodalom múldogálni; a mit, némellyek szerint, a Sidóknak engedett kitettző pártfogás, mások szerint, a Beduinok békételensége okozott volna, kik szüntelen a pénz betsében gántoskodtak; még mások szerint pedig, a kormányozás vigyázatlansága, kivált a földi Fő-Tiszteknek a tengeriekkel való visszázkodások. A Fő-Tisztek felszóval morogtak, hogy minden pillantásban várhatják hogy az Arabsok és Moorok támadják-meg őket, benn a városban. Maga, Duperré Adm. is tartott ettől. Ezen szomorú répezetek, kezdetek is kitsinyben megvalóságúni. Júl. 28-dikán, megholt két Frantzia a méreggel vegyített kávéból. Ugyanakkor, megtámodta egy banda a Babazon-kaput, s felmészárolt 19 katonát. A katonaság fegyvert kapott és körül-fogta a pártütöket. Egy közzüllök, rettegven a haláltól, fontos felfedezéseket ígért. Azt mondotta, hogy egy-idő-ölte, össze-esküvést forraltak, melynek nem sokára ki kellene ütni; minden órán 60,000 Beduinokat várnak a tartományok belsőjéből Algierba; s az alatt, míg a Frantziák ezekkel küszködnének, a város Moorjai és Arabsai fegyvert fognának, és sorra fojtogatnák katonaságainkat. Által-látták ezen valóságot. Egy lakosnál egy fegyver-magazint találtak, melyben 10,000, ezen siciliani új vesperához készített pistolt találtak volna. — Júl. 29-dikén reggel, agyon löttek 20 lázzadót. A lámpástorony-ágyúpadok agyúit a városnak fordították. A Fő-Gen.

parantsolatot adott, hogy a városon szét-szórt apró várvédek, a Sidi-Ferruch vár-  
védelével együtt, vonúljanak vissza a városba. Az oltani erősséget lerontották, a sántzokat behányták, és minden bagásiát oda-hagytak. Tsupán a Torre-Chica tor-  
nyot hagyták-meg a hajók szaguldozása-  
végett. A vár-inženöröknek egy költöző  
tsoportját, megtámodván a Moorok, el-  
vettek tőlök 2 szekeret's a szállító ka-  
tonaságot feldarabolták. A 17-dik ren-  
des regementet, mely a tegerparton egy  
erősséget foglalt-el, a városához 4 órányira,  
keletre, megtámodta mintegy 2000  
Beduin, és, rövid tsata után, kéntelen volt  
Algierba vissza vonulni. — Már most, mind-  
tsak várják a 60 ezer Beduint. Egy, moz-  
gásban foglatataskodó sereg-oszlop, 10,-  
000 ember, a téreken forog, hogy a he-  
gyeket szaguldozza. Ha ez az állapot to-  
vább folj; által nem láthatni, mire jut  
a hadiszállítvány. Elvesztett már a had-  
sereg 8-9 ezer megholt vagy megsebes-  
sedett embert. Hovatovább terjed a vér-  
has a földi és tengeri katonaságnál. A-  
zomban, közelget az az idő, midőn a ten-  
geri erő, nem fog többé használhatni, a-  
zon lehetetlenség miatt, melynél-fogva  
vasmatskán nem maradhat.

A Moniteur aug. 17-dikén ezt mondja:  
"Némely Journálok, kétségkívül dolgot  
nem-tudó levelezőik után, jelentették, hogy  
Algierban lázzadás támodott volna. Mint-  
hogy már az efféle tudósítások nyugtala-  
nithattják az olyan katonák familiáit, kik  
az algieri expeditionál szolgálnak; tehát  
nekünk szabadság adatott mindazon rep-  
deső híreknek ellenek mondani. Azon tu-  
dósítások szerint, melyeket mi hivatali  
kéztől vettünk, a hadministerium leve-  
lezése az eggyik, melynek a napszámja  
újabb mint-sem azon levelek, melyek  
a képzelt lázzadást jelentik, s amaz, egy  
szótagot se szöll arról, és, aug. 7-dikeig,

még-tsak környületről-se szóll, mely hár távolról mutatna ára.— Clausel Gen. Helytartó, ki aug. 14-dikén ment-el Párisból Toulonba, mintegy 30, mindenféle fegyverü és rangu Tisztet, egynehány Gen. Inspectort, hadibiztosokat sat. vitt-el magával Algierba.

\*A' tengeriminister, Sebastiani, az itt következő Kerülőírást botsátotta-ki a' Gen. Biztossághoz: "Páris, aug. 12. 1850.— Uram! A' tengeri kormányszékek által, azt tudakozták a' Tengeriministeriumnál — nem forog-é veszedelemben a' hajókázás a' 3 színü zászló alatt? — Sietek ezen tekintetben a' Kereskedőség' tünődését eloszlatni. Külömböző Hatalmakhoz, jelentések tétettek a' 3 szín' felvétele eránt. Ezek a' tudósítások méltósággal 's egyszerűsmind illendőséggel estek-meg, mellyek alkalmasok, tekintetet szerezni. Van tehát okom hinni, hogy a' nemzeti zászló alatt foljó hajókázás, sem veszedelmet, sem kárt nem híz maga Után. /Hafelreteleim meg találna tsalatkozni; mindjárt olyan eszközökhöz fognék nyúlni, mellyeket nekem a' kereskedés' haszonérdeklései és bátorsága erántvaló eleven gondoskodáson javasolhatna. Számot-tartok, Uram, minden uraságodhoz érkezendő útasításoknak, uraságod részéről sebessen lejendő közlésére, és kérem e' jelenvalónak olyan hirtelen-közlését a' kereskedő Kamarákkal és Törvényszékekkel, az Úr' tengeri Kerületében, valamint tsak lehet.

A' Journal du Commerceben, aug. 17-dikén, e' van: "Mi, úgy gondoljuk, hogy azon veszedelem feleit, mellyet a' Mesteremberek' össze-rohanása okozhatna, jobban tünődtek kellestinél. A' mi jóvitást a' Mesteremberek kívánhatnak, már által-látták, hogy mindent el kellene nekik kerülni, a' mi-tsak nyugtalaníthat. Nem látják-é, pl. által a' Nyerges (Sattler)-mesterlegények, hogy, ha 12 -- 15

száz ember, tsak fegyver nélkül is, nem egyszerű tekeregnének fel-'s-alá, ez, nagyszámu gazdag embereknél, még azoknál is, a' kiknek ők dolgozni szoktak, félelmet szerez, hogy kotsijokkal kinnjárjanak. E' pedig, az ő' munkájokat kevesebbbitené. Ugyanezt lehet mondani az aranymivesekről, a' Tollbokrétásokról, a' Kalaposokról, a' Takácsokról, a' finom-Asztalosokról, 's minden keresetmódról, mellyek a' fényűzést (luxust) illetik: ezek pedig a' többséget teszik Párisban. Talán éppen az a' tzeljok a' lázzadás' indítóinak, hogy minden járaskelés, adásvevés megszünjön, boltokat, fabrikákat bezárjanak.

Utánírás: "A' Politzia-Prefektus az itt következő tudósítást küldötte hozzánk, mely a' mondottakat helybe-haggya: "Zenebona-indítók, kiknek karakterét 's megbízattatását tudjuk, ismét megpróbálták ma (aug. 16) a' lázzasztást a' Mesteremberek között: de ezek a' bátor emberek, jóstudván hogy a' Glend' fenn-tartására egyedülvaló eszköz, győzödelmeik' gyümölteét megöltalmazni, mindenütt megvetették a' lázzasztókat, 's megfogtak közülök hatot, kiket a' Politzia-Prefekturára vezettek. Kihallgatta azokata' Prefektus, 's kitanúlta, hogy 3 közlülök, tolvajságért, törvényszék előtt forgottak volt már, egy, nevezetesen, 12 esztendei hájohúzás-büntetést állott már ki. Egy ilyen példa, elég a' dolgozók' eszméltéssekre, hogy magokra vigyázzanak a' lázzasztók ellen, kiket a' nép közzé az ő' ellenségeik küldenek, kik meggyőzettesek miatt dühösök lévén, bosszút szeretnének állani az ő' meggyőzőiken.

\* Azon Journálok között, mellyek az új országglás ellen szünetlenül nagy dühösséggel hartzolnak, legelső a' rangban a' "Revolution" (Hiradó). Nints, a' mi ötlet kielégíthesse. Egy tzikkejében, ezen fennírás alatt "Páris' fekvése", ezt mondja:

“Nem, azok az emberek, kik a nép mozgását elnyomták, kik oly siettséggel kezdtek jó-rendről beszélni, és újj országlást extempore (rögtön) fellüni, kistinyek a környületekhez. Lefesti itt kíméletlenül az újj országlás, az ő ítélete szerint, haszontalanságát és ravasságát. Úgy hogy, ha a Revolution-ra kellene halgatni, Frantziaország ismét úgy-járhatna, mint már egyszer kívül-belől járt.

Mit akarnak a Revolution (Journal) Írói,— legjobban kitettzik egy párisi polgár (Briffault Eugen) Levele utóljából, (Orleans Hghez (minekelötte még ő a koronát fel nem vette), melyben az Író erősen protestál a Hertzeg királysékereülése ellen, ilyen-formán: “Mitsoda jussal tulajdonítja egynehány elébbi Népkövet s a régi monarchia egynehány Pairje és 10 Journalista magának azt, hogy Frantziaországnak Királyt adjon? Azon dolgoznak-é, hogy a nemzetet annak rendi szerént megkérdejk, vagy a Tanács/kaukler-finomságát akarják megújithatni? Nem elég-é a külső berontás elijjesztésére a X-dik Károly lemondása és az ő hátorságos kikísértetése? Hol találni palástot (tettetést, színt, örvöt) a rögtön tsinált thronusra; melyre Uraságotat ültetni akarják? — Hát, tovább is kell nekünk Budget-ot, udvari szolgáltatást, Státustanátsot, kövér Sinecuristákat (semmirekellöket), gálanapokat, nagy vendégségeket tartanunk? Hát, tsak azért hartzoltunk-é mi, hogy meglássuk — miként lépint-ki egyik Udvar, be pedig a másik? — Monseigneur! Uraságod, Printz, és törvénytisztelő (loyal) férfi, Hgséged gyermekei, Uraságod példája szerént, a betsület és egyenesség ösvényén járnak: de, ki kezeskedik a mellett, hogy az Uraságod fajtájában egy X-dik Károly ne támodjon, ki a Chartát, melynek hív megtartására Uraságod megesküszik, hiteszgeve

megsérti? Egynehány esztendő-múlva, ismét kell-é verekedni a mi úttzáinkon a királyi katonák tüze alatt s maghalni? — Pedig, ezek azok a rettentő jövedőbe-látások az örökségi Királyság alatt!”

\* Egy királyi ordonnance, aug. 17-dikéről az ország Nemzeti-gárdája Gen. Commandansáva nevezi Gen. Helytartó Lafayette Urat, a belső Minister tudósítására.

\* A Berry Hgné Udvar-státusa Gen. Controlleurje, Nichols Ur, hazugságnak nyilatkoztattja egy írása által a Gazetében és a Quotidienne-ben, s párisi más Journalokban álló azon feladást, mintha az említett Hgné 6 milliónyi terhes adósságot hagyott volna maga után. — Mint Ó-kir. Magasságának Számtartója, bizonyithatja, hogy az ő passívája, nem teszi az említett summának huszad-résztét; mely az ő Párisban és St. Cloudban fekvő ingó-vagyona által, sokkal túl kétannyinál, kezesség alatt van, a Rosny uradalman kívül, mely egynehány milliót ér, és legkisebb adósság sem fekszik rajta: úgy-hogy a Hgné hiteladói nyugodalommal alhatnak.

Lamarque Gen. Helytartó, a 4-, 10-, 11-, 12- és 20-dik katonaosztály FőCommandansa, aug. 15-dikán, az itt következő Hirdetményt botsátotta a Vendéi Tisztekhez és katonákhoz: “Szeretnék némely lázszatók a Vendé-t ismét vérbe áztatni; azt merik nektek mondani, hogy a Papságot üldözni fogják, és a pensiókat nem fizetik tovább. Vendé-iek! Hídjetek egy olyan ember szavának, ki ellenetek hadakozott, és a ki titeket tekinetben tart. Azok, a kik ezen híreket elterjesztik, ellenségei a ti hazátoknak és gyalázatos rágalmozók. A Papok, az Orleans Filep országlása alatt, ugyan azon tiszteletben és azon fizetéssel fognak élni; és a kirendelt pensiók valamint elébb; hiba nélkül ki fognak fizet-

**NÉMETORSZÁG**

Mainz-ban, a' frantzia Kurirnak a' 3 színű kokardet, a' frantzia hajónak az olyan zászlót, Bädenben, a' Straszburgból menő Diligence-nak a' 3 színű zászlót, nem engedték-meg viselui, még aug. 17-edikén.

**OLASZORSZÁG**

Neápoljából írják, hogy Hussein Basa, az algieri Dey, aug. 3-dikán reggel érkezett oda, a' Jeanne d' Arc frantzia fregatten. Azonnapi következő éjjel hordatta-ki a' földre az ő maga' drágaságait, 4-dikén pedig 54, fátýollal betakart ábrázatu asszonyfélék szállottak-ki, többnyire feketék, és 4 igen fiatal leány, 30 Török' gondviselése alatt. A' Dey, minden népével egygyütt a' Vittoria vendégfogadóba szállott.

\* Ancona, aug. 11. — Európa' nyugoti oldalán történt fontos dolgok mindenek szemeit magokra vonják, alig ügyelnek valami más dologra. A' görög ügybaj, mely tsak, nem-régen is, minden embert elfoglalt volt, úgy láttzik, egészen elfelejtődött az algieri, Európára-nézve, nagy következésű hódolatásokra, utóbb, mind-a'-kettő, a' frantziaországi példátlan változásokra; ámbár amaz elsőnek még, koránt-sem szakadt vége, és fontos alkudozásokra fog okot-adni. Nagy óhajttással várja az egész görög nemzet délkeleti Európában, sorsa' eldöntését s a' nekik szánt Fejedelmet. Tsudalkozni lehet, hogy a' minapi, szélesen elterjedt lázadások helyett, most oly' megelégedéssel írnak róllok. Soha-se volt, úgy mond, Capodistriás Grófnak oly' nagy hatalma és behatása mint most, az ő hazafijaira; minden feltétel nélkül alája adják ezek neki magokat; ámbár jól tudják, hogy az Elölülő semmi módon nem fog az országlószék' vezére maradni, és tsak az újj országlás' kezdetét várja, hogy

Görögországot végképpen oda-haggya. A' rendes katonaság felállítására, valamint a' tengeri-erőjé, nagy iparkodással megyen; nem sokára kiállíthat Görögország 35 ezer földi rendes katonaságát.

**MUSZKAORSZÁG**

O d e s s a, aug. 9. — Nem olyan tsekéjségnek kellett lenni Sebastopoljban annak a' quarantaine-ből eredettnek mondott nyughatatlanságnak, mint eleinte Odeszából hímeztek-hámoztak vala. Az oda-rendelt nyomozó Biztosság mereül elvégezvén efféle dolgát, azt írják, hogy a' törvény' tzikkeje szerint halálra ítéltettek száma igen nagy; mellyen egyedül tsak a' Tsászár ÖFge különös nagy kegyelme segíthet.

**MAGYARORSZÁG**

Esztergom, aug. 23. — Kardinális és Hertzeg Primás ÖEminentíája méltóztatott a' Bétsi Ns. Pazmaneumnak eddig volt igen érdemes Rectora Fő Tisztelendő Schneider József Apátúr, Esztergomi Kánonok és Sasvári Fő Esperest helylyébe, a' ki elgyengült egészsége miatt az Esztergomi Ns. Fő Káptalauba visszatért, Fő Tisztelendő Dömötöri Németh György Urat, Esztergomi Kánonokot a' Bétsi Ns. Pazmaneum Collegium Rectorává kinevezni. Ismét: mivel' Ő ts. k. Felsége Fő Tiszt. Bartakovits Adalbert Urat, Ő Eminentíája Secretariusát és a' Primási Sz. Szék Notáriusát Esztergomi Kánonokságra méltóztatott kegyelmesen emelni, és Ő Eminentíája a' tisztelt Fő Tisztelendő Urat maga mellé Segéd Kánonokká (Canonicus a latere) nevezte ki; helylyébe Maga Titoknokjának és Primási Sz. Szék' Jegyzőjének Fő Tiszt. Wiber József Urat tette. Ő Eminentíája, a' ki eddig Ceremoniariusus volt.

Az Esztergomi Fő Káptalan részéről a' közel lévő Ország Gyűlésére Posaiba Követeknek választattak, Melt. és Fő Tiszt. Kollár István Úr Tribuniczi választott Püspök, ts. k. Tanácsos'sat. és Fő Tiszt. Dömötöri Németh György Kánonok Úr.